

Politiska tal och applåder

Inledning

Då var det så dags för min första retoriska analys. Lite pirrigt, men samtidigt väldigt intressant att se hur det går att ge sig i kast med något nytt. Till en början kändes det väldigt förvirrande. Det är ett nytt ”tänk” som förvisso följer en mall, vilket kanske är tur det så att man har något konkret att hänga upp det på.

Den här analysen undersöker vad som får åhörarna att applådera när de lyssnar till politiska tal. Att applådera något som man tycker om är inget nytt. Redan de gamla romarna...

”The ancient Romans had a set ritual of applause for public performances, expressing degrees of approval: snapping the finger and thumb, clapping with the flat or hollow palm, waving the flap of the toga, for which the emperor Aurelian substituted handkerchiefs (orarium) that he had distributed to the Roman people. In Roman theatre, at the close of the play, the chief actor called out "Valete et plaudite!", and the audience, guided by an unofficial choregus, chanted their applause antiphonally. This was often organized and paid for. Similarly, a claque (French for "clapping") was an organized body of professional applauders in French theatres and opera houses who were paid by the performer(s) to create the illusion of an increased level of approval by the audience” (Wikipedi, 2009).

Nu får vi innerligt hoppas att det inte satt någon claque i Mona Sahlins åhörarskara. Om så vore fallet blir hela undersökningen missvisande. Å andra sidan sidan kan man spekulera i vilka som lyssnade. Det återkommer jag till.

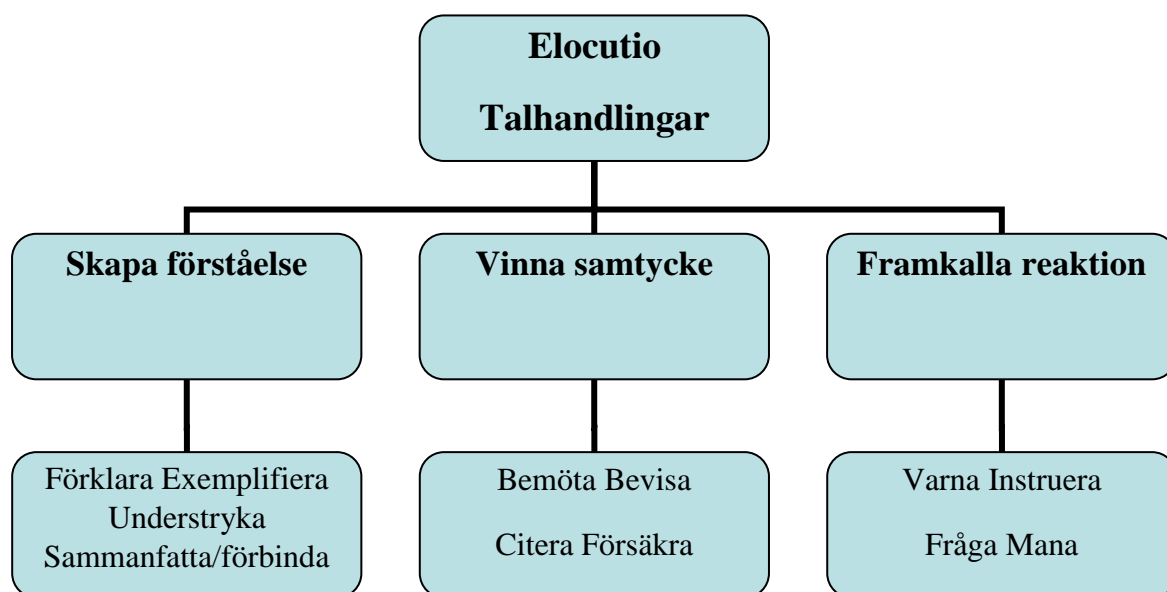
Objektet

På Youtube ligger Mona Sahlins tal i Almedalen 2008. Det man ser är hennes överkropp bakom en talarstol. Förmodligen har en videokamera stått inställd i samma läge under hela hennes tal, fränsett en inzoomning i början och en utzoomning i slutet. Man ser alltså inte publiken, men man hör den. Att det är sommar förstår man av hennes klädsel. Då Mona citerar Olof Palme nickar hon mot något till höger om henne. Det leder tankarna till att det är någon bild av Palme där. Man ser alltså inte på filmen om det står en pappdocka av Palme där eller dylikt.

Metod

Talet sågs och lyssnades till först i sin helhet för att få en helhetsbild. Sedan vidtog arbetet med att få fram en frågeställning. Vilken typ av talhandlingar applåderas i politiska tal? Talet sågs igen och de två sista meningarna innan en applåd skrevs ner på post-itlappar (Foss, 2004:15). En notering om vilket ämnesområde som behandlades gjordes också på varje lapp.

Dessa lappar kategoriserades sedan enligt följande:

(Hellspång, 2004: 162)

Resultat

Kategoriseringen av lapparna i underrubrikerna var inte helt enkel p.g.a. att vissa meningar kan placeras under flera kategorier samtidigt. Då gjordes valet att kategorisera utifrån den hemgjorda "vart åt det lutar mest-teorin". Utifrån den kategorisering som gjordes kan man utläsa en hel del. Att applådera kan tyckas vara en reaktion på något som sägs och därför är det naturligt att tro att "framkalla-reaktions-handlingar" skulle dominera i talet. Skapa förståelse och vädja till känslor hittar man i talet, men är inte lika frekvent som försöken till att vinna samtycke. Lite överraskande kan tyckas och låt oss nu gå ett steg till i flödesdiagrammets hierarki för att nå en djupare förståelse.

Skapa förståelse

Knappt en tredjedel av applåderna föll under denna kategori. Samtliga underrubriker till "skapa förståelse" återfinns fränsett exemplifiera. Hon understryker att hon bryr sig om Ölänningarna, sammanbinder historia med nuet och definierar rättvisa och välfärd. Dessutom förklarar Mona att regeringen behöver opposition fast de egentligen borde vara i opposition. Jag trodde att fler applåder skulle falla in under denna kategori, men så var inte fallet.

Vinna samtycke

Nästan hälften av alla applåder fick yttringarna som syftar till samtycke. Palme citerades vid ett par tillfällen och några meningar som kan sägas vara bevis för något fanns inte. Moderaterna citerades vid två tillfällen och bemöttes med lite snusförnuftiga repliker. Här är ett exempel från när hon talade om de som står utanför (arbetslösa, sjuka etc.): "Moderaterna lovade att sänka trösklarna för de som står utanför. Men vad de gjorde var att klappa igen dörren". Under denna huvudrubrik finner vi det som applåderades mest, nämligen det som handlar om att försäkra. Dryga 30 % av alla applåder faller under denna kategori. Här finner

vi klassiska vallöften och refererande till socialdemokraternas fundament och ideologi. Relevant i detta sammanhang är att fundera på vilka som applåderade. Var det främst trogna partianhängare som är väl förtrogna med partiets ideologi? Det ligger nära till hands att göra det antagande eftersom man i annat fall torde hört burop istället om den huvudsakliga åhörarskaran utgjorts av moderater.

Framkalla reaktion

Inte en enda gång frågar Mona om något. Däremot manar hon publiken till att hjälpas åt med att skapa framgång och Palestina till att stoppa bosättningarna. Lisbeth Palme instrueras till att komma upp på scen i slutet av talet och något som renderade lite tveksamma applåder var när hon instruerade publiken med följande ord: ”Ni får gärna applådera nu”. Diktaturer varnar hon oss för. Endast 22 % av applåderna gick att hänföra till reaktioner. Detta resultat är utan vidare analys lite förvånande. En applåd är ju till sin natur en hörbar reaktion.

Bidrag till retorisk teori

Som tidigare antytt ter sig resultatet lite förvånande vid en första anblick. Om man betänker att Mona inte har ambitionen att riva ned gigantiska applådåskor utan vill framkalla andra typer av reaktioner (mentala processer, känslomässiga etc.) faller resultatet bättre på plats. Att försäkringar om att t. ex. att riva upp FRA-lagen är det som applåderas mest kan bero på att försäkringarna bygger på välkänd och etablerad socialistisk ideologi med slagkraftiga och koncisa formuleringar. Är det dessutom så att publiken i huvudsak utgörs av socialdemokrater som är väl bekanta med ideologin är det egentligen inte så konstigt att resultatet blev som det blev. Här finns det grund för vidare analys.

Referenser

Atkinson, Max (senast uppdaterad 9 mars 2009). Mere rhetoric? (Elektronisk)
Tillgänglig: <www.speaking.co.uk/Mere%20Rhetoric.doc> (2009-03-09)

Foss, Sonja K. (2004) Rhetorical Criticism: Exploration and practice, Waveland Press

Hellspång, Lennart (2004) Konsten att tala - Handbok i praktisk retorik. Lund: Studentlitteratur

Wikipedia (senast uppdaterad den 8 mars 2009). Applause. (Elektronisk)
Tillgänglig: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Applause>> (2009-03-09)